

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 5.

V Celovcu 20. maja 1875.

Leto VII.

Velika noč.

(1875.)

Naravo pokriva odeja snežena,
Nad njo razprostira se jasno nebó,
Krog mene pa vlada tihota svečena,
Ko tukaj z višine zrem plan in goró.

Nad stvari pozemske se duh mi povzdigne,
Kjer stvarnika večnega vlada nam moč,
In glas ko zvonjenja na uho mi stigne,
Ki z verniki slavi zdaj velikonoč:
Odkrijem k molitvi pobožnej si glavo,
Da združim z zvonjenjem glas, duh svoj z naravo.

A. B.

Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

(Dalje.)

VIII. Kmečka ošabnost.

Pomlad prihaja. Svetlo solnce pošilja skozi okna jutranji pozdrav. Zunaj veje čista prijetna sapa in ščinkovec obuja stare pesmi v tihem gerlu. Škerjančevo petje se razlega po novozbujeni dolini in kalina, ki visi na steni v kletki, tudi spreletajo spomladanski čuti pa jo žvižga spet od sv. Avgušтина.

Stari Župan sedi v naslonjaču na navadnem mestu in izpušča dim po sobi, ki ga vleče iz kratke lule, in gleda skozi okno ali v zrak ali pa na vert in dvorišče, kaj mu tam delajo, in vendar nič ne vidi kaj počenjajo. Bere se mu s čela in oči, da mu se misli vse okoli nekaj drugega vijó, zakaj karkoli ga žena popraša, odgovori jej vse narobe. Ali kaj to nji mar? Ona sedi in

šiva in če pogleda skozi okno nategnivi si očnice na nos, govori zdaj o pomladi, zdaj o vinogradu, travnikih, gozdih in polji, zdaj o ženskih in moških iz vasi, zdaj o tistih, ki so se oženili in umerli, ali ki so na novo kerščeni, in ko je videla, kako ljudje, ki jim je povodenj hiše poderla, nove stavijo, čudi se, da jih na staro mesto stavijo.

Na enkrat se izmakne tudi Županu beseda: „Tu imam hišo, vinograd, polje in travnike, lepo kmetijo, ki sem jo dobil po očetu in smo jo s trudom in potom izboljšali in pomnožili, ali ne veseli me ne biša, ne skedenj, ne hlev, ne polje. Zastoj je vse. France se je, ah! iznerodil, on ni za nič in ostane vekomaj tak. Kako bi rad videl to lepo gospodarstvo v dobrih rokah predno umerjem! On pa bo vse zanemaril in bo na vse zadnje siromak umerl. To me peče, to mi greni vsako radost in vse življenje.

Na to mu odgovori Županja: „Ti si se spomnil toge in žalosti, zakaj se ne spominjaš tudi veselja in radosti? Za Franceta imaš noč in dan skerb. Nevolja, ki ti jo zadaja, dela, da si za vse drugo slep in gluha. Ali ni Neža tudi najino dete? ona je zgoli krotkost, dobrota in modrost, jasne je pameti in mehkega serca. Od mladih let do danes naji še nikoli ni razžalila.“

„Ti govoriš“ — seže Župan v besedo —, „kar mi je malo po godu. Pomisli, kako je bila uporna in svojeglava oni dan, ko jo je prišel Ureh snubit. Kar naravnost mu je odrekla, in vendar je bila to njena sreča in moja vroča želja, da je Ureh njo izbral za ženo. Kako bi bilo to lepo: ona bi hiševala onstran, a naš France bi tostran gospodaril. Najina otroka bi slovela najbogatejša kmeta daleč po deželi!“

„Pâ, nečimernost!“ reče žena: „Ti letaš za bogastvom, kakor vidim, ali meni se zdi greh in sramota, dete prodati za denar in blago. Kaj nam pomagajo kupi cekinov, če pa ni prave ljubezni? Pri takem je boljše, da se Neža ni ne moža.“

Ali Župan jo zaverne rekoč: „Kako dolgo so ženske abotne! Tako stara, pa si še tako nespametna! Neumnost je vseh vas dota! Jaz pa pravim in terdim, da samo tisti živí, kdor ima; kdor nima, njegovo je življenje zgoli grenko in pusto.“

„Čemu si pa po tem takem mene vzel?“ odgovori mu šaljivo žena. „Jaz nisem družega imela, kakor berhko postavo in dobro serce. Daj, naj hči tako izbira, kakor sva izbirala midva.“

„A,“ požene Župan glas, „ti na to meriš? Zdaj še le vidim, v kako prederznost si se spustila. Davno že vem, da nekaj pletete in skrivaj delate. Dekle ljubi tujca Tineta in tebi je ta ljubezen po godu!“

„In ko bi taka bila, ali je greh?“ resno žena reče. „Povej mi, ali ni naš hlapec najboljši mož? Reci, ali veš za koga, ki si je večo zahvalnost pri naši hiši zadobil? Ali ni nam vsem življenje povernil? Ali se ni potegnil za čast in pošteno ime naše hčere in imel strašno sodbo s fanti, ki so jo hoteli v sramoto spraviti? In onikrat o povodnji, kdo je manj ustrašen gledal smerti v lice, kdo je tako delal in pomagal kakor on? Nikdo! Dolžni smo mu največjo hvalo. Verh tega je opravljal svojo službo bolj ko vsi drugi. Povej

mi, ali veš za koga verlejšega od Tineta? Tih je, priden je, zvest je in ves vdan. Ali kakšen je Ureh? Kako se je on skazal, ki si ga tako brez konca hvalil? Imel je dostikrat priliko pokazati, da je možak, ali vsikrat je bil med plašuni in strašljivci. Od teh dob ni meni čisto nič več za zeta všeč, in če sem s početka za-nj govorila, to ti pravim, da sem zdaj misel spremenila. Dekle ima prav, da ga noče, in če gleda za Tinetom, reči moram, da ima spet prav. Prav si rekel, jaz sem za Tineta.“

„In vendar vajina terma nič ne pomaga,“ reče togotno Župan. „Tineta ne bom gerdil, on je dober in pošten, ali jezi me ta svojeglavnost. Dokler sem jaz živ, to rečem, ne bo mi snubil hčere, kdor nima svojega gospodarstva, in če se mi hlapec narine, ki sné, kar zasluži, odrečem mu na naravnost svojo hčer. To si dobro zapomnite! Pa tudi Tine ne more dalje pri nas ostati, iti mora od nas, kakor ga imam rad in kakor težko mu službo odpovém. Če nesreča hitro raste, hitro jej je treba zapreti vrata!“

Tako se nosi in huduje še dolgo časa ošabni kmet. Kar pride v hišo ovčar Groga in Županu preterga vpitje. Starec prosto reče: „Jaz moram iti domú, dobil sem glas, da mi je brat bolen. Imam črez petnajst milj hodá pa se ne morem nič muditi. Ali čas je, da se ženó ovce v goro. Koča je gotova in ovčnjak popravljen. Dokler se ne vernem, mislim, da vam bo prav, če gre Tine namesto mene z ovcami v goro. On bo dobro pasel, nobene ne bo zapasel. Ako hočete njemu pašo v roko dati, grem pa mu pokažem danes, kod sme hoditi in mu izročim živino.“

To je prišlo Županu kot nalašč. Na Tineta se sme zanašati in dalje bi ga ne imel rad blizo doma. Tudi se noče pregrešiti in zvestemu hlapcu službo odpovedati. Vesel tedaj privoli v to, kar mu Groga svetuje, in ko se je jelo na večer žariti, sta Tine in Groga s čredo na poti v gore. Starec mu pokaže gozde, pašnike in pota in koj drugo jutro se loči od Tineta.

IX. Zadnji dan aprila.

Tine bil je do zadnjega aprila pri ovcah. Bilo mu je dosti dolg čas, cel teden včas ni govoril z ljudmi, razun s pastircem, ki mu je jesti nosil. Edina družina so mu bile ovce in pa pes, ki se ni umaknil od njega, od kar ga je iz reke rešil. Po noči je spal v koči, po dnevi pa je hodil za ovcami od kraja do kraja. Samoto mu je lajšala novo zbudjena pomlad, razveseljeval ga kos, ki je na jasno gerlo prežvižgaval, vedrilo ga je zelenje, ki je povsod iz tal poganjalo; razjasnjevalo ga je drevje, ki je po gozdu popke razpirjalo, in in cvetke, ki so med travo poganjale in pašnike lepšale. Ali ko so jeli slavci prepevati, začuti, da mu je manjkalo duše, kateri bi mogel govoriti o tej božji krasoti, ki se je tako polna skrivnosti zbudjala po ledini in po gozdu. Spomlad je moral sam zavživati in to je težko. Za to je pa dostikrat stal in gledal v oblake, ki so tako lahki pod nebom plavali, ali pa v potok, ki je bučal dol proti dolini. In njemu se je storilo tako milo pri sercu, in ko bi bil imel peroti, zletel bi bil tudi on v dolino.

In ko je danes tako stal in so mu misli daleč od njega letale, zazdi se mu, da mu sapa od gozda glasove donaša. Oberne se in zagleda trumo ljudi, ki so veseli in se glasno pogovarjajo. Ob enem pride proti njemu tudi stari Groga. Že od daleč mu vpije: „Vidiš me, moj sin, jaz sem že prišel. Verjamem, da ti je bilo dolg čas, za to boš pa jutro majevo obhajal brez potrebe in skerbi. Tam-le gredó fantje s sekirami v gozd po maj. Pridruži se njim tudi ti, ali da ne boš imel pomanjkanja, ná to-le mošnja. V njej se bliska marsikteri žolti zlat, kupi si ž njim majevo kraljico. Ne brani se, to je tvoja plača, da si ovce pasel.“

S početka se brani denarja od Groga, ker je v Županovi službi, toda Groga mu kmalo odžene vse pomišljanje in ga odpravi k fantom. Ti se zaveselé, ko ga ugledajo in mu od daleč zaukajo. Dobri so mu od Šentmartinovega večera in od povodnji v sušcu. Tine prime za sekiro, drevo se kmalo omaja in pade na tla. Fantje zavrvisnejo. Berž ga oklestijo in nesejo iz gozda na voz. Potem se vernejo nazaj v vas, kjer so iz oken in izza plotov gledale dekleta in se veselile juteršnjega godú in plesa. Fantje zategnejo na prostor pred cerkvijo. Na sredi izkopljejo ozko jamo in va-njo postavijo in zaterdijo drevo, ki so mu verh pustili in ga z veneci in zlatimi trakovi ovili, da je vse od sapice bingljalo. Otroci so vpili in fante igraje posnemali. Postavljali so maj noter do poznega večera in kedar so vse dogotovili, stopijo krog drevesa. Kaj bo zdaj? Vsi omolknejo in zarudeli v lica pobesijo v tla oči. Ali kmalo se zasliši glas: „Hej, majevec, loti se dela!“

Na to stopi najstarejši fant iz vasi na stol tik maja in glasno začne govoriti: „Daje se na znanje, da bo jutri majev god. Zato je pa, fantje, treba kralja, kraljice in denarja. Torej bom zdaj dekleta iz vasi prodajal. Klical bom vsako po imenu, in kar misli kdo za katero dati, naj se ne obotavlja dolgo in kmalo obljubi, in kdor bo največ dal, on bo drugega maja pri vsakem plesu kralj in njegova dekle kraljica. Kar se denarja zloži, potrošilo se bo za vino, jedi, svečavo in godce. Nič se tedaj ne muzajte in dokaj obetajte.“

Na to se vzdignejo v vas in kakor hiše stojé, pred vsako postanejo in majevec po imenu kliče vse dekleta, mlade in stare, in vse se kupijo, bogate in sirote, lepe in gerde. Pri tem ni bilo smeha in šale ni konca ni kraja.

Vsi so že kupili, samo Tine še ni nič obetal in ponujal. Zdaj na zadnje gredó vun na konec vasi, kjer Županova hiša stoji. Nežika pride na versto. Tine v lica zažari. Fantje že ponujajo. Kar on zažene plas: „To-le, kar je v mošnji, jaz ponujam,“ in verže denar na stol. Majevec vzame in prešteje pa reče: „Da te, to je samo žolto zlato in toliko, kolikor ga tukaj o majevem godu še nikoli ni evenketalo. Dosti je za vso veselico in za vse častne gostove. Fantje, Tineta pozdravite za majevega kralja in Nežiko za kraljico.“ Na te besede od vseh strani zagermí: „Slava, Tine je naš kralj!“

Zdaj se obernejo nazaj v vas in pod vsakim oknom, kjer je v hiši dekle, in vsakemu dekletu zapojó pesem, da se razlega daleč po dolini. Na zadnje gredó pred Župana in Nežiki zapojó in kedar odpojó, ločijo se od Tineta zavpivši mu na vse gerlo: „Slava Tinetu, majevememu kralju!“ (Dalje prihodnjič.)

Lykurg, špartanski zakonodajalec.

(Spisal Fr. Jaroslav.)

Starodavni Gerki bili so razcepljeni na mnoge razrode in imenovali so se vsaki po svojem mestu ali zemlji. Imeli so vedne prepire in boje med seboj, najsilovitejši pa so bili Dorci, ki so napali Peloponez. Poprejni prebivalci so pobegnili pred njimi in se naselili na bregovih Male Azije, eni pa, Lacedemonci imenovani, raje so se udali nasilnim Dorcem, kateri so potem osnovali novo državo in se po mestu Šparti nazivali Špartanci.

V novejši špartanski državi pa se je slabo vladalo vse do 880 l. pred Krist. Ta čas pa je vstal Lykurg, znamenit mož, ki je dal Špartancem nov zakonik, ter tako vredil njih državo. —

Lykurg, je živel okoli 880 l. pred Kr. Bil je potomec stare kraljevske rodovine. A pravljica nam je tega znamenitega moža tako opisala, da ni mogoče zanesljivo določiti, kaj je istinitega v popisih, ki so se ohranili.

V svojej mladosti potoval je Lykurg po tujih zemljah, dokler je doma v Šparti besnila notranja domača vojska. Dalj časa bival je na Kreti, kjer je proučil zakone kralja Minoa; prepotoval je Malo Azijo, od koder je prinesel domu slavni pesmotvor Homerov, obiskal je tudi Egipet, zibel gerške učenosti in umetelnosti.

Špartanci do gerla siti vednih notranjih prepirov in svaj, pozovejo Lykurga, da se verne v svojo domovino ter da znova ustroji špartansko državo. Lykurg se je vračal domu, ali memogredé stopi vprašat orakel ali proročišče delfiško, kaj naj učini; proročišče ga napoti, da ustanovi Špartancem nov zakonik.

Lykurg je pred vsem nastojal, da zavaruje Špartancem državno svobodo in da zapreči vsako svojevoljno in neomejeno silo, zbog tega tedaj je vredil tako, da tudi v prihodnje ostaneta v Šparti dva kralja, da drug drugega omejujeta v najvišej oblasti. —

Tudi mi Slovenci moramo se prizadevati, da ohranimo svoj jezik ter ga do cela vpeljemo v javnost. Pri vseh volitvah brez razločka moramo delati na to, da naši ljudje pridejo na velevažne sedeže, da ne bodo naši nepoklicani nasprotniki delali po svojih sebičnih namenih nam na škodo. Ako stojimo na postavnem potu, nobenega se ne bojmo, brez strahu govorimo, tako si hočemo priboriti veljavo in spoštovanje. Le tega ne, da bi dejali: „Naj bo kakor hoče!“ Ta je zadnja, zavednih mož nevredna beseda. —

Kedar je bila vojska, šel je eden kralj na vojsko in je načeloval jej, eden pa je ostal doma, da je vodil državne posle. Da bi kralja ne imela prevelike moči, ukrenil je Lykurg tako, da nista mogla čisto nič izvesti brez dovoljenja 28 starašin, kateri so bili izbirani izmed najodličnejših špartanskih državljanov in so morali biti vsaj po šestdeset let stari. Ti starčki bili so nekako državno svetništvo, katero se je nazivalo „gerusija“ in kateremu sta predsedovala oba kralja. V tem svetništvu dogovarjali so se kralja in starašine, kakošne pred-

loge naj stavijo v narodnej skupščini, v katero so dohajali vsi svobodni Špartanci po trideset let stari. Predlogi so se sprejemali z aklamacijo ali z zavpitem. Sperva pa je bil delokrog národne skupščine omejen tako, da ni smela nikakih predlogov staviti, nego edino od predsedstva naznanjene predloge ali sprejeti ali zavreči.

Verh tega nastali so kakih 150 let po Lykurgovej smerti tako zvani „ephori“. Skupščina imela je pravico odbrati petero mož, kateri so po eno leto opravljali svojo službo. Sperva imeli so tesen in malovažen delokrog, bili so nekaka policijska oblast, čuli so nad obnašanjem kraljev, skupščine in državljánov, a sčasom znali so si večih pravic prilastiti, in naposled bili so mogočniši nego kralja in starašinstvo.

Podlaga Lykurgovej ustavi pa je bilo zasužnenje ali zatiranje blizo 200.000 ljudi, kateri niso uživali nikakih pravic, obsojeni so bili na delo in službo. Eni terdijo, kar je prav verjetno, da v Šparti bilo je že pred Lykurgom tri verste ljudi: Špartanci ali dorski plemenitaši, pravi in edini gospodovalci, kateri so bili z orožano silo došli in podjarmili svojej nadoblasti starodavne stanovance; zato so samo oni bili svobodni špartanski državljani, ki so se v narodnej skupščini posvetovali o občem dobru in izmed katerih so odbirali starašine; potem so bili Lacedemonci, starodavni prebivalci, kateri so se morali udati špartanskej nadoblasti, in ti so jim dovolili, da morejo imeti svoja zemljišča, domove, da morejo teigovati in rokodelstva delati; naposled bili so še tako zvani „heloti“, obsojeni na robovanje. Nastali so bili iz onih starodavnih domačinov, kateri so se najkrepkeje in najdalje upirali novim nasilnikom, ter pogumno branili svojo domovino, ali bili so naposled pokorjeni in obsojeni na robovanje. Oni niso imeli svojih zemljišč, domov, niti so smeli teigovati ali z rokodelstvom se pečati, nego bili so obsojeni, da obdelujejo zemljo Špartancem, to je, dorskim plemenitašem, da opravljajo vse domače posle, da so plemenitaši imeli prilike več časa posvetiti državnim poslom in vajam v orožju. —

Ravno tako, samo v drugej obliki, delajo naši nasprotniki po Slovenskem. Oni sami hočejo biti gospodovalci, starodavni prebivalci pa naj imajo zemljišča, dokler vsled slabih letin, nesreč in nenavadno velikih davkov ne pridejo pod zlo. Tudi obertniki, svojemu narodu zvesti, so ali odvisni od nasprotnih kapitalistov, ali prikrajšani v svojih pravicah.

Lykurg je razdelil špartansko zemljo na 9000 večih in 30.000 manjih delov. To zemljo je podelil 9000 špartanskim in 30.000 lacedemonskim rodovinom, kateri je niso mogli niti prodati niti pokloniti ali razdeliti drugim, da, celó pridelke svoje zemlje morali so dajati v državne magazine, iz katerih so dobivali, kolikor so potrebovali. Lykurg ni dovolil, da vsak sam zase doma zadostuje telesnim potrebam, nego je vpeljal, ali kakor nekateri terdijo, ponovil je starodavni običaj, da se nahranjujejo v društvu; celo kralji so morali v društvu jesti. Ženske niso jedle pri možkih, nego same za-se. Vsakdanja navadna jed bila je tako zvana „černa juha“, zmes svinjine, kervi, kisa in

soli. Nek pot je neki azijski kralj hotel jesti tako juho, in zato je poklical k sebi kuharja iz Špate. No kedar je bila juha gotova, ni je mogel kralj jesti. Kuhar mu pa dé: „Saj sem že naprej vedel, da bo tako, kajti našo juho samo oni more sladko povžiti, ki je truden in gladen.“

Lykurg je dobro vedel, da razsipno življenje pogublja ljudi in države, in zato je hotel zaprečiti vse to. Prepovedal je Šparti zlat in srebern denar, in dal je kovati težke železne novce. Kdor je hotel komu plačati na pr. 150 goldinarjev, moral je napreči par volov, da je denar peljal. Tuji trgovci nedobivši v Šparti zlata in srebra, niso hoteli donašati dragocenosti, in Špartanci ne imajoči zlata in srebra, niso mogli nič kupovati na tujem. V Šparti tedaj razvila so se edino ona rokodelstva, katera so neobhodno potrebna bila. Tako je hotel Lykurg priporati Špartance, da se privadijo prostemu načinu življenja. —

Lep običaj pri Špartancih bil je, da so oni v svoja društva pri jedi vodili svojo deco, ki je oddaljena od mize poslušala modre razgovore svojih starih. Špartanci pa se tudi tedaj niso razgovarjali o stvaréh, katere niso bile za deco, nego so se razgovarjali o junaštvu, o bojih in državnih zadevah, in taki razgovori bili so mladini špartanski najboljše nauk. Špartanci so se tudi šalili med seboj, in oni bil je odlično odgojen Špartanec, ki je razumeval šalo. A Špartanci tudi v šali niso žalili drug drugega, niso drug drugemu kljubovali, in zato, če je kateremu Špartancu kaj napak bilo, samo je prosil, da nehajo šaliti se, in zgodilo se je mu po volji.

Tudi so Špartanci mnogo držali na molčečnost, in zato, kedar so dohajali v sobo, kjer so obedovali, pokazoval je najstarejši v društvu s perstom na duri, češ: skoz duri ne sme iti nobena tu izgovorjena beseda.

Lykurg je svoj osobiti pozor obrnil tudi na odgojo dece, kajti dobro je vedel, da na mladini svet stoji. Kedar se je v Šparti narodilo dete, prišli so v ta namen postavljeni vradniki pogledat, jeli dete zdravo in krepko. Slabo, keržljivo, za življenje nesposobno deco odjemali so roditeljem in izpostavljali v gozdu, kjer je vsled lakote ali grabljive zverine konec vzela; Špartanci so namreč mislili, da slabotna deca je breme državi in nadloga ljudem. Zdrava deca ostajala je pri roditeljih do sedmega ali osmega leta, potem je morala stopiti v državne šole, kjer se je odgojevala in učila na državne stroške. Lykurg je hotel, da se deca v šolah izuri v orožju, in da se privadi vsem nezgodam življenja: žeji, lakoti, vročini, mrazu, nespavanju, trudu in drugemu, da tako postanejo uterjeni vojaki, kateri se ne plaše umreti, katerim je radost v vojski umreti za občni blagor, za domovino. V državnih šolah bila je deca pod nadzorstvom učiteljev, kateri so pazili vzlasi tudi na red in natanko pokorščino mlajih do starejih. Vsako leto po en pot bili so mladenči do kervi šibani, in sramota je bila javkati zbog bolečine. Več potov se je dogodilo, da je deca pod udarci svojih učiteljev omedlela, in ni bilo niti glasu slišati, in kedar so nehali šibati, dogodilo se je, da so nekteri obležali mertvi. Da bi jih privadili zvijači, dovoljeno je bilo zmikati pri jedi, pa tudi drugekrati, a kogar so zasačili, bil je šiban. Nek deček je ukradel lesico in skril pod

svoj plašč. Primejo ga in odpeljejo pred upravitelja ter zatožijo, da je ukradel lesico. Deček ni hotel obstati. Lesica ga je silno grizla po persih, a deček se je delal, kakor da nič ne vé. Sredi spraševanja pa se deček zruši na tla, — lesica mu je prigrizla do serca; sedaj še le so videli, kako je to dete bilo junaško.

Da bi se deci gnjusilo pijanstvo, opijanili so Špartanci kedaj pa kedaj svoje robove in pokazovali mladini, da je tako dobivala stud do pijanstva.

Vsako dete moralo je na vprašanja odgovarjati kratko pa jasno, in zato se kratki, jasni odgovori imenujejo „lakonski“ odgovori. Nek pot došel je v Šparto mož iz sosednega mesta, kjer so imeli stradež, prosit milodarov. Govoril je dolgo in nekako učeno. Po končanem govoru razšli so se Špartanci rekoč: „Začetek tvojega govora smo pozabili, konca pa ne razumeli. Drug pot govori kratko.“ Drugi dan mož zopet stopi pred Špartance in reče: „Špartani! dajte mi kruha!“ In dali so mu, česar je prosil.

Na ta način hotel je Lykurg narediti iz Špartancev dobre, hrabre, uterjene vojake, in ž njimi vterditi špartansko državo. Lykurg je tudi dosegel, česar je želel, Špartanci bili so dalječ poznani zbog svoje hrabrosti, kar pričajo njih vojske. Večina starodavnih pisateljev gerških hvali in preslavlja plemiško-vojaško upravo špartansko, preslavlja Lykurga kot jako modrega zakonodajalca. Ali Lykurgove postave so bile krivične, špartanska država bila je operta na na zatiranje starodavnih stanovalcev, špartanska odgojitev pa na silovito nadvlado in boje. Špartanci razen junaštva niso poznali drugih kreposti, toraj so ravnali s „heloti“ tako neusmiljeno, kakor nobeden národ. Pretepali so jih, kedar se je jim poljubilo, in kedar so se zelo namnožili, pobijali so jih zato, da ne bi mogli vstati na njé, pa tudi za kratek čas in zbog vojaških vaj.

Tudi dan danes je navada, da zatirani narodi v svojej obupnosti kličejo: Ali smo res „helotje“, to je, „robovi“ v pomenu kulturnega našega veka. —

O poslednjih dnevih Lykurgovega življenja nič zanesljivega ne znamo. Kedar je bil vvel svoj zakonik, ki pa ni bil spisan, zbere Špartance in zahteva od njih, da se mu zakolnejo, da nečejo premeniti državnega ustrojstva in njegovega zakonika, dokler se verne z novega potovanja. Špartanci se mu zakolnejo, Lykurg izide iz Šparte, in nikdar več se ni vernil. Pripoveduje se, da se je izstradal do smerti, samo da se več ni vernil domu, in ni dal Špartancem povoda, da odstopijo od svoje zakletve. Tudi se pripoveduje, da je naročil, da se njegovo truplo mora sežgati in pepel v morje potresti, da tudi tako zabrani Špartancem odstopiti od zahteve.

Gerki so se Špartancev, kot silovitih vojakov, bali. Njih postav nijedna druga država ni hotela vpeljati, nego so se raje vergle po omikanih in pri-ljudnih Atencih.

Tri rož'ce.

(Narodna pesen; v konjiškem okraji zapisal Iv. G. Naglič.)

Na sred vesí en križ stoji,
Iz križa rast'jo rož'ce tri;
To mene veseli.

Ta parva rož'ca lilija,
Ko je Marija vsmiljena;
To mene veseli.

Ta druga rož'ca rožmarin,
Ko je Jezus Marijin sin;
To mene veseli.

Ta treka rož'ca roženkrat,
De b' bli v nebesah vsi enkrat;
To mene veseli. —

Karol Dürnwirth.

(Životopisna čertica, spisal Lambert Ferčnik.)

(Dalje.)

Dürnwirth špiritual v Celovcu.

Leta 1859 dosežejo nepozabljivi knezoškof Anton Martin Slomšek, kar so priserčno željevali, in za kar so se poganjali dolge leta z velikim trdom; sedež Lavantinske škofije bil je premesten na Štajersko v mesto Maribor. S škofom se je preselilo tudi semenišče za Lavantinsko škofijo, ktero je do omenjenega leta bilo v Celovcu. A predenj se je godila preselitev, bilo je izpraznjeno mesto duhovnega očeta ali špirituala v Celovškem semenišču po odhodu v korarja povišanega doktorja Vošnjaka. Dokler je bilo semenišče za Kerško in Lavantinsko škofijo združeno, jemal se je duhovni oče iz duhovščine Lavantinske škofije; po razdruženji pa je morala Kerška škofija sama oskerbeti svoje semenišče z duhovnim očetom. Milostljivi knezoškof izvolijo za to mesto najpripravnjšega — Karola Dürnwirtha, mestnega kaplana pri glavni fari v Celovcu; 7. maja 1859 je bil imenovan, 10. maja že nastopi mesto duhovnega očeta. Se ve, da mu je nova služba prizadela novih trudov in novih skerbi, ker za njo ni bil pripravljen, in v svoji ponižnosti se je bal, da jej ne bo mogel zadoštovati. Tako on sam piše prijatelju 1859: „Povem ti resnico, najpred sem se zelo vstrašil nove službe, posebno so me skerbele duhovne vaje. Tudi mil. knezoškofu sem po potu povedal, da ne bom pripraven za to službo, kajti nimam telesnih moči, niti 5 talentov. Toda oserčili so me in rekli: „Glejte, jaz sem se tudi moral zato učiti, kar sem.“ Pa krepilo ga je živo zaupanje v Božjo pomoč po izreku sv. Tomaža Kempčana: „Sin, trudi, ki si jih prevzel zavoljo mene, naj te ne potvarjajo, niti pobijejo nadloge; obluba moja naj te krepí in tolaži v vsakem primerljeji.“ (Tom. Kemp. III. 47.)

Mesto duhovnega očeta je prevažno, ker ima izrejevati duhovni zarod celi škofiji, pa tudi zelo težavno je, ne telesno, nego duševno, ker je najtežjeje, duhove razločevati. Iz vsakega lesa se ne dajo izdelati dobre gosli, da bi jasno in ubrano donele, kako-li bi bilo mogoče iz vsakega, mnogokrat že popačenega dijaka izrediti vestnega služabnika katoliški cerkvi. Gotovo le rajnemu so bile

znane skerbi, ktere je imel za duhovno mlado družino, kateri so ga mil. knezoškof postavili očeta in oče jej je bil in se je tudi sam najrajši tako imenoval, po svojem trudenji in skerbenji v poklicu.

Marljivost njegovo nekdanji rejencec tako-le opisuje: „Kako marljiv je bil rajni Dürnwirth, to spričujejo njegovi premnogi zapiski še iz časa bogoslovskih šol in njegovega pastirovanja; zapisoval je pridige, ktere je slišal, napravljaj si je posnetke iz branih knjig, pridige je popred osnoval in potem še le izdelal, premišljevanja, nagovore je vse spisal v lehkem in gladkem slogu. Njegovo marljivost svedočijo pogosti citati iz svetih očetov, celo jezik in slog, ki je sad trudilnega predelovanja in popravljanja. Iz vseh spisov veje pobožen duh goreče ljubezni do Boga in katoliške cerkve in tudi to mi je dokaz njegove posebne ljubezni do Boga, da se v njegovih spisih premnogokrat ponavlja izrek sv. pisma: „Tako je Bog ljubil svet . . .“

Njegove pobožnosti tù ne bom popisoval; znana je vsakemu, kdor ga je bližej poznal. Bojim se celo zameriti se rajnemu v grobu, ako bi o tej zadevi govoril, ker se je sam v svoji priprosti ponižnosti za narmanjšega imel.

Po vodilu sv. Tomaža bil je vedno opazen na samega sebe. „Znotrajni človek pred vsem za-se skerbi, in kdor sam sebe opazuje, lahko o drugih molči.“ (Tom. Kemp. II. 5.) Ravno to lepo lastnost rajnega je zapazil njegov nekdanji rejencec in jo s temi-le besedami popiše. „Bil je rajni zelo opazen na svojo notrajnost; zavedal se je najnežnejih nagibov, navdihov in občutkov. Pri duhovnih vajah si je zaznamoval najskrivnejše misli in ganutja na malih lističih. Do samega sebe je bil najostrejši; on, ki je bil nasproti drugim tolikanj pohleven in prizanesljiv, je na samem sebi zapazil in kaznoval vsako hibico, vsako pomanjkljivost. Vedno si je očital, da še premalo dela, premalo moli — in si je zato pokoro nalagal. Gotovo tudi v tem se je ravnal po vodilu sv. Tomaža (III. 4.) „Premišljuj svoje grehe z velikim studom in ne misli nikdar, da si kaj zavoljo dobrih del. Nič naj se ti ne zdi veliko, kar koli delaš. Nič ne grajaj tolikanj, kakor svojih grehov.“

Ravno to ljubezen do Boga, to pobožnost in ponižnost je želel vcepiti v serca svojih rejencev. Navajal jih obiskovati Jezusa v presvetem Rešnjem Telesu, zadnje leta jih je učil tudi premišljevalno molitev. Slišal sem ga mnogokrat tožiti, da se sam ni pred tega učil in da ni mogel popred svojih bogoslovcev navajati k premišljevanju in premišljevalni molitvi. Obuditi večo pobožnost med duhovno mladino vpelje apostolstvo molitve in Marijino družbo, tudi bratovščina ssv. Cirila in Metoda je imela prejšnje leta mnogo družbenikov v semenišči.

Imel je sočutno, prav očetovo serce do svojih rejencev, o tem sem imel dosti prilik se prepričati. Kedarkoli je nevarno zbolel bogoslovec, bil je v velikih skerbeh, je za-nj molitve in mašne daritve daroval in ga rad obiskoval, prav po besedah aposteljua: „Kdo od vas oslabi, in bi jaz ne oslabel. (II. Kor. 11.) Prav po očetovo je žaloval po zamerlih, na pr. po Palminu, Žepič-u, Matevžu Inckotu, Plišovnik-u. Ker zadnjič omenjenemu

ni mogel iti k pogrebu, obiskal je njegov grob. Tako mi piše 1867: „Obiskal sem grob mojega rejenca Roka Plišovnik-a.“

Ravno tisto leto mi piše: „Trudil se bom, kakor dosihmal in prosil Boga in Marijo, naj bi on blagoslovil moj trud in rodovitno storil seme, ki ga zasejam v mlade serca. Bog daj, da bi v njih gorela prava božja ljubezen in enkrat vnemala verne, katerim bojo moji zdajni duhovni sinovi dušni pastirji.“

In leta 1870 piše: „K sv. Jakobu je za-me, kakor za kmete v naših krajih najhujši čas. Kedar imam bogoslovce pripravljati k posvečenju, nako-piči se mi delo zeló. Delo sem hvala Bogu in materi Božji srečno dokončal, pa se tudi zeló utrudil; kašljati sem začel še bolj, ko prej.“

Tudi k prvim daritvam sv. maše, ktere so obhajali priljubljeni mu re-jenci, je nekterokrat šel. Vse to živo dokazuje njegovo blago, nežno, sočutno serce in očetovsko skerb za svoje rejence.

Karol Dürnwirth je opravljal službo duhovnega očeta od 7. maja 1859 do svoje smerti 11. novembra 1874, celih 15 let in pol. Zračunil sem po šematizmih dotičnih let, da je bilo v tem času v semenišči 627 bogoslovcev, to je, ako se vsak zaradi 4 let bogoslovja po štirikrat šteje. V istem času to je v 16 letnih tečajih bilo je posvečenih v mešnike 160; torej pride na leto po 10 duhovnih, ktere je rajni pripravljal za mešnikovo posvečenje, — veliko nad tretjino Kerške duhovščine. Ves čas se je trudil tisto gorečnost in pobožnost, ktere je sam gorel, vsaditi tudi v serca rejencev. Leta 1869 o zlati maši sv. Očeta piše: „Ako bi bilo meni mogoče, bil bi rad povedal, če ne z besedo, vsaj v sercu — ljubljenu Očetu celega kerščanstva, kako smo Njemu vdani jaz in moji rejenci! Spričuje to dar, ki smo ga poslali, spri-čujejo tudi duhovne dobre dela, ki smo se namenili, za Nje opraviti.“

Dürnwirth duhovni oče in sovoditelj v Marijanišči.

Ko mil. knezoškof Valentin nastopijo više pastirstvo v Kerški škofiji in sprevidijo, da pretí kmalu pomanjkanje duhovnov, bila jim je prva skerb vstanoviti po zaukazu cerkvenega zbora Tridentinskega semenišče za duhovno mladino. To svojo željo in namero naznanjajo vernim svoje škofije s pastirskim listom izdanim v Celovcu 30. oktobra 1859 in prosijo verne in duhovne potrebni milodarov v ta namen. Razlogov za tako vstanovo je dosti in tehtnih; prav živo so jih popisali.

„Starši peljejo svoje otroke v mesto, pa serce se jim trese, ko pomislijo, kako nevarno da je po mestih za mlade ljudi. Kolika sreča, da vejo za hišo, kjer se zvesto gleda, da se njih sini pridno učijo in lepo obnašajo. Staršem, katerih največa želja je ta, da bi vsaj enega svojih sinov kot častivrednega duhovnika vidili pred svetim oltarjem, tem pobožnim staršem se ne bo več treba bati, da bo kdo njih sinu sladko in goljufno prigovarjal, slovo dati duhovnemu stanu, do kterege je dolge leta veselje imel, ravno tedaj, ko že na pragu stoji stopiti v duhovno semenišče.“

Zanašaje se na pomoč in varstvo usmiljenega Boga in na priprošnje rožne device Marije, kateri namenjeno napravo v posebno skerb priporočajo, sklenejo to semenišče imenovati „Marijanišče“.

Namen je bil preblag, darovi so tekli iz vseh krajev, največi dar prinesó mil. knezoškof sami.

19. marca 1860 izdajo presvitli knezoškof pastirski list, v katerem se lepo in priserčno zahvaljujejo za obilno pomoč, katero so dobili od vseh strani in naznanjajo, da se bo Marijanišče že odperlo prihodnje šolske leto. Obljubili so sprejeti 24 mladenčev; po sporočilu dne 20. avgusta 1860 pa je bilo sprejetih 30 mladenčev.

Z Marijaniščem je prevzel rajni Karol D. nove skerbi in mnoge, ne male trude, kajti tudi Marijanišču je bil postavljen v sovoditelja in duhovnega očeta. Naprava je bila za našo škofijo nova in vodstvo mladine tem težavniše, ker so mladenči morali obiskovati javne šole in prebivati z bogoslovci v istem poslopji in pod eno streho. Vem, da je bil Karol ves vnet za to napravo in da jej je žertoval vse svoje moči, a tega ne vem, ali so mu bili tudi vsi rejenci hvaležni? —

Eden njegovih nekdanjih rejencev mi to-le piše:

„Njegova darežljivost in ljubezen se je posebno odlikovala v vodstvu Marijanišča. Rad je bil poterpežljiv in prizanesljiv, žalibog da se je njegova pohlevnost mnogokrat zlo rabila. V takih slučajih je bil tudi resno oster, toda serdu ni poznal, niti ga je mogel nositi. Stroškov je imel obilno za dijake. Kdor je bil v denarni zadregi, se je do njega obrnil. Mnogoteremu je pomagal prav iz lastnega žepa in Bog bo mu gotovo povernil; drugi so pa zabili vračati posojila. Pri teh pa najdem v zapisniku zaznamovano: „odpustil sem mu dolg ali podaril sem mu ta znesek. Marijanistov je bilo za časa rajnega D., to je v 14 letnih tečajih okoli 120, ali če se soštejejo vsi 14 tečaji: 375, izmed katerih je prestopilo k bogoslovju 39. 30 jih je bilo posvečenih v mašnike, 7 jih je še v duhovskem semenišči.“ Ravno zastran Marijanišča se je rajnemu zlasti od mladine očitalo, češ, da mladine ne pozna, ker so ga nekteri okanili in nalegali. A takšno očitaje ni mu v najmanjšo sramoto, nego le častilno. Rad je verjel vsakemu, ker je bil sam resničen in odkritoserčen in ni mogel misliti, da bi hotel kdo ga nalegati. Mladino je poznal le od dobre in najboljše strani; zablod in popačenosti pa ni poznal, ker se jih je sam najzvestejši in vselej ogibal. Kje bi bila že naprava na svetu, v kateri se to ne bo zgodilo, da bi mladina ne sipala včasih malo drobnega peska v oči voditeljem! To ni nič novega. Že Helijeva sinova sta znala meso iz loncev krasti in jesti.

Da so mu fantje prizadevali marsiktero britko uro, se lahko ume. Le enkrat se pritoži, „da bodo morali enega iz Marijanišča izključiti, ker ne mara niti za hišni red; niti za božjo službo in je oterpnjen.“ Ime pa ne omeni. — Mnogokrat sem pa slišal zlasti perve leta, da je veliko zaupanje stavljaj v svoje rejence iz Marijanišča in z veseljem mi je enkrat rekel: „letos bodo prvi Marijanisti posvečeni v mašnike, to mi nekoliko osladi grenkosti, ktere sem letos imel.“

Nadjam se, da bode marsikteri njegovih mnogih rejencev še le pozneje leta spoznal in vedel čislati njegov čisti značaj in dobro, včasih predobro serce.
(Dalje prihodnjič.)

Čuden dvoboj.

(Priobčil Mérovčkov Prostoslav.)

Težko je določiti, kateri narod na svetu je pač najhrabrejši, kajti vsak se poteza za tolikanj slavno lastnost, vsak se huduje, da mu ptujec uporeka terditvi. V poprejšnih časih nastali so čestokrat radi tega hudi, kervavi boji; to nam vzlasti svedočijo mesta, kjer se nahajajo vseučilišča. — O enacem dvo-boji, kojega je prouzročilo gori navedeno vprašanje leta 1529 o prvi oblegi beškega mesta po Solimanu, hočem tu pripovedati.

Veleznano je, kako so turški vojaci spretni v spodkopih, in da so se jih vedno posluževali pri oblegi mest. — Zastonj so že bili Turci devetnajstkrat s silo vdarili na beško mesto; 80.000 turbanonoscev zgubilo je že bilo svoje glave, a še se hrabro brani mesto in obupno odbija navale barbarov. — Posreči se divjakom, da pri dvajsetem navalu predero obzidje. Naskok bil je najljutiši med vsemi. Posadka obstoječa iz Španjcev, Portugizev in Avstrijcev, koji narodi so bili pod Karlom V. združeni pod eno samovlado, brani se prekreško; narod hoče preseči narod v moči in hrabrosti; kot muhe padajo vrage pod njihovimi meči. — Portugišk boljar, ki je z mnogimi tovarši služil v španjskem polku, popade turškega načelnika, ki je bil baš prispel po lestvi do zidovega roba, za pas, prizdigne ga kvišku, ter zavihtivši si ga nekolikokrat nad glavo s herkulično svojo pestjo, trešči ga na napadnike, ki so lezli kvišku po lestvi, da jih s svojim padcem podere celo versto raz lestvo, da vsi stermoglavijo v smertonosno globočino. „Tako se bojuje na Portugiškem!“ zavpije verli junak. Poleg njega pa se s serdjo in togoto bojuje Avstrijanec, ki preklavši Turku črepinjo do pasa zagromi: „A to so naši avstrijski vdarci!“

Odbit je naval. Trudni, zmagovalni vojščaki se bratijo med seboj, podajajo si hrabre roke, ter se veselé junaške zmage. Le Portugiz s serdom v serci in temnim očesom zastopi Avstrijcu pot, rekoč: „Kaj ste mi preje zaklicali o svojih avstrijskih vdarcih? To je zasramovanje!“

Hladno zaverne Avstrijec: „Jeli mar vaše bahanje zaslužilo kaj drugega?“

„Portugizi in Španjci so gledé hrabrosti in viteštva prvi narod na svetu, in izkažejo to z izgledom!“

„Serčnost in junaštvo brez bahanja biva le pri Avstrijcu!“

„Stavite se mi z mečem po robu!“

„Da, potegnite svojo tersko!“

Zastonj se trudijo krogustoječi, pomiriti ju, zastonj zabraniti boju. Junaka izdereta meča, ki sta še rudeča turške kervi, ter se sprimeta.

Osipova širina jima služi za borišče; jekleni peti bijeta ob tla, kmalu ju krijó prahovi oblaci. Vdarec pada na vdarec; le izverstnemu obrambinemu orožju gre hvala, da se boj ne konča takoj s prvim vdarcem; dobro merjen,

tehten je vsak, da celo pajdaši z začudenjem gledajo boj. — Ni Turki onkraj grape ne ostanejo lenivi gledalci; v brojnih četah se zbirajo, žurijo se k novemu napadu, napolnijo grapo z janičarskimi glavami, ter na vse gerlo kričé: „Alah!“ plezajo po lestvah na poderto obzidje. Drug družega opozorita razljutena bojevnika na nevarnost, prenehata dvoboj ter skočivši na obzidje, postavite se vragu po robu. — S prorokovo zastavo v levici, s krivljenko v pravej dospeje janičar na najvišji vhodni kraj obzidja. Pa Avstrijanec ga prodere, in s ščitom, kojega vihti v levici, da-si je širok in skaran, razkolje mu glavo, da mu v dveh delih na desno in levo ramo sikne, in vsacega, kdor se mu bliža, dohiti ista osoda; ščit postal mu je celo nevarnejše orožje od meča. Zdajci pribrenči olovnica, ter zadene mu vzdignjeno roko, — razdrapljen se zgrudi. Na mah priskoči Portugiz. Zapuščen, brezi varstva, obdan od vragov, obležal bi bil Avstrijec, da ga ne otme velikodušni mu nasprotnik. S hrabro roko poseče Turke, a zdajci ga zadene pšica v desnico, ter mu jo onemoči. Hipoma spojita se možaka; z desnico se bojuje Avstrijec za oba, z levico krije oba Portugiz s ščitom; verlo se borita, mertvec se navala na mertveca pred njima, dokler nista oba pokopana, pod kopico sovražnih trupel. — Odbit je zadnji napad; strahopeto bežé vražji sinovi. Jeza Solimanova se je bila sterla ob hrabrosti avstrijskih junakov. — Čas pripušča, pokopati prijateljska in sovražna mertva trupla. — Tu ležita razserjena dvobojnika, persi na persih, rano na rano tiščeča. En meč je branil oba, en ščit še krije verla mertveca.

Družba sv. Mohora.

Poverjeniki in prijatelji družbe in njenega razvitka so tudi letos ob priložnosti, ko so vračali vpisovalne pole, odboru objavili raznotere nasvete in predloge, o katerih molčati ne bi bilo prav. Izmed vseh najvažnejši se nam zdejo ti-le:

a) Prečastiti gosp. Lavr. Herg, župnik v Lembahu, piše med drugim odboru to-le:

V sedanjih žalostnih časih za Slovence je skoro edina tolažba za nas blagodejna družba sv. Mohora, ki tako vspešno dela za boljšo prihodnost Slovencev. Zaradi pomenkanja denarja sem se letos bal, da bo število družbenikov v tukajšnji župniji se zmanjšalo, in glejte! vkljub vsem overam, se je zdatno pomnožilo. Dozdeva se mi, kakor da bi še komaj sedaj ljudstvo spoznalo, kako dobra je ta družba. Zares, poduka je pred vsem potreba, da se Slovenci omikajo in zavejo, potem bodo si sami svoje svete pravice branili. Žalibog! da so nam šole odvzete, in tičé do ušes v nemškutariji in liberalizmu; zato pa moramo tim bolje z dobrimi časniki in knjigami mladež uriti, da se ne pogubi.

Ne zamerite, da zastran izdavanja knjig zopet eno misel sprožim. Družba nam daje med drugim tudi „občno zgodovino“. Ali ne bi kazalo, da bi se v kratkem „kratek zemljepis z najpotrebnišimi zemljevidi“ družbenikom podal, ker ravno tukaj je Slovenec revež; on ne pozna niti svojega naroda, niti svoje lepe domovine, niti Avstrije, druge deržave pa še manje. Svoje dni se v šoli to ni učilo, in vendar je potrebno, da se zave, da pozna, koliko ima bratov, kje prebivajo, in kako se jim godi; potem se tudi Nemca ne bo toliko bal, ko bo zvedel, da ima do-

volj zaveznikov. Zato pa bi pri tem zemljopisu Slovenski okraji in sploh avstrijsko cesarstvo se nekaj obširneje v poštev vzelo. Takošni zemljepis bi tudi šolam dobro služil, ker učitelji si ne vejo pomagati.

Imamo sicer obširni zemljepis Jesenkov, pa ta je preobširen, prvi natis pa menda ni več dobiti; in da bi bil za dobiti, Slovenec ni vaju knjige kupovati, treba mu je jih po drugi poti oskerbeti. Slovenska Matica izdaja zemljevide, pa ti pridejo samo posameznim v roke. Za družbenike mohorske bi bilo dovolj, če bi se jim podale obe poluti, Evropa, Avstrija in Slovenske dežele.

Potrebo zemljepisa in zemljevidov so pokojni knezoškof Anton Martin Slomšek živo počutili; zato pa so celo v molitvenih knjigah se na to ozirali, postavim: „Življenja srečen pot“ ima marsikaj zemljepisnega in na koncu še zemljevid.

Slovinci sploh malo potujejo in tako so jim dežele in mesta, od katerih vedno slišimo govoriti, nepoznane.

Ako bi družba to za dobro spoznala, gotovo bi učeni g. Jesenko bil pripravljen, lahko razumljiv zemljepis za prosto ljudstvo prirediti in spisati.

Odborniki so seveda praktičnemu predlogu enoglasno priterdili in naročili tajniku, naj zastran rokopisa stopi z g. prof. Jesenkotom, zastran zemljevidov pa z Matico v dogovor. Od dogovora bode odvisno, kedaj bode družba občno zaželjeno knjigo z zemljevidi vred spravila na svitlo.

Rodoljubni gospod župnik je ob enem družbi podaril natančno popravljen popis sejmov na Štajerskem, ker so dosedanji izkazi v koledarji bili zelo pomanjkljivi. Z odborom vred bodo g. pisatelju posebno zahvalo vedeli posestniki po slov. Štajerskem, katerim zanesljiv popis sejmov gotovo močno ustreza.

b) Iz Goriškega je došlo sledeče vprašanje: „Ali ne bi zamogla družba sv. Mohora l. 1876 Slovence razveseliti z živo potrebno knjigo, koja bi kazala pravila in izgleda, kako se imajo vsakoverstna pisma izdelovati ter bi imela tudi navadne naslove in napise za vse urade in stanove?“ Bila bi taka knjiga Slovincem to, kar je Nemcem: „Geschäftsstil“ ali „Haussecretär“. Potrebna bi bila Slovincem posebno zarad edinosti v naslovih. „Verujte mi,“ dostavlja gosp. nasvetovalec, „to ni samo moja želja, nego sploh vseh, koji radi slovenski pišejo in uradujejo.“ — Tudi tej prevažnej želji bode odbor prav rad vstregel, kakor hitro se mu posreči, za uredbo in sestavo nasvetovane knjige sposobnega pisatelja si pridobiti.

c) Iz Kanalske doline nasvetuje marljivi naš pisatelj prečast. gosp. dekan Lambert Ferčnik to-le:

Vsak, kdor se s knjigami peča, vé, koliko koristijo dobra kazala in imeniki, da nam rabo knjig in učenje tisučerkokrat polajšajo in mnogo zatega časa prihranijo. Učeni Böhmer je rekel: „Ni dobrih bukev brez dobrega kazala in imenika; pogrešata se pa v marsikteri knjigi.“

Posebno težko pogrešam tvarnega kazala lepemu delu „Življenje Svetnikov in Svetnic Božjih.“ Ove bukke so skoraj v rokah vsakega slovenskega duhovna; v njih se nahaja mnogo gradiva za pridige in kerščanske nauke, je hranjen dragocen zaklad, ki se da porabiti na mnogotere strani. A zaklad nima ročnikov, da bi se prijel in vzdignil. Marsikomu se s to knjigo godi, kakor otroku, ki pride do hleba in noža, a kruha vendar ne dobi, ker še ni vaju ga rezati. „Življenje

Svetnikov“ imajo skorej da vsi slovenski duhovni, a porabiti ga ne morejo, ker ni stvarnega kazala.

Zatorej napravljam za-se tako kazalo ali imenik na dvojno stran:

V prvo postavljam Svetnike in Svetnice celega leta po abecednem redu s pristavkom poglobitnih resnic iz življenja posnetih in premišljenih;

v drugo pa devam resnice v abecednem redu, kolikor mogoče v obliki kerščanskega katekizma. To mi koristi pri izdelavanji pridig in kerščanskih naukov.

Kedar se odločim za katerikoli predmet in bi rad o tej stvari kaj bral, pogledam v kazalo in poiščem dotično stran. Tu najdem razlago, premišljevanje, ob enem pa tudi izgled.

Enako pri kerščanskem nauku. Mnogotero življenje je z dotičnim premišljevanjem najbolj jedernata in koristna pridiga.

Kar pa za-se napravljam, sem volje tudi drugim v porabo ponuditi. Po mojem mnenju naj prevzame družba sv. Mohora v tisk kazalo; obsegal bo morebiti le tiskano polo in tiskarnina bi znašala do 10 kr.“

Družbin odbor je prevdaril tudi ta predlog in sklenil, stvarno kazalo k „Življenji svetnikov“ po nasvetu in uredbi g. Ferčnika tiskati v 2000 iztisih. Cena se bo določila po doveršenem natisu.

d) Veleučeni gospod France Kuralt, profesor deželne kmetijske šole v Gorici je družbi ponudil precej obširen in temeljit poduk o „sadjereji“. Ker se sadjerejec lepo ujema z „Umnim kmetovalcem“ in to knjigo prav za prav nadaljuje; sprejeli so odborniki Kuraltovo ponudbo in določili, da pride „Umni sadjerejec“ takoj po zadnjem snopiču „Umnega kmetovalca“ v natis in na svitlo.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Preč. g. Bramer Andr., mestni fajmošter v Št. Andražu, je imenovan za dekana in konzist. svetovalca. Č. g. Wošner Franc, kurat v Apačah, je dobil faro Gutštajn; č. g. Koller Jan., fajmošter v Brezah, faro Št. Štefan pri Trušnjah in č. g. Hartlieb Jak., provizor v Kornatu, faro Lesnik. Za provizorje so postavljeni č. gg.: Thalhamer Dominik v Hörzendorf; Stembal Mart. v Gorje in Kraut Val. v Klošter (Grebinj). Prestavljeni so č. gg. kaplani: Winkler Jan. v Št. Andraž; Wesiag Pet. na sv. Višarje; Thellian Jož. v Lipo pri Sachsenburgu; Binder Hen. v Nemški Bleiberg; Leskovec Franc v Labud in Rاندl Mat. v Trebinje. — Umerla sta: dne 8. maja čast. g. Oberkircher Jernej, fajmošter v Kloštru blizu Grebinja in dne 9. maja č. g. Valjavec Janez, duhoven iz Jezusove družbe, pridigar v Celovcu. R. I. P.!

Milostljivi knezoškof bodo dne 6. junija rejencem Jezusove družbe v Št. Andražu delili manjše blagoslove in ob tej priložnosti birmovali tisti den v Št. Andražu, dne 7. pa v Šmihelji blizu Wolfsberga in dne 8. na Bistrici.

Listnica.

Besednikova: Č. g. P. P. v Z. Poslano prijeli. Serčna hvala! Zaostalo bomo porabili. — Č. g. J. G. v Lj. Besednika smo vam redno pošiljali. Zmota mora biti na pošti. — G. J. R. v Lj. Naročnino prijeli, katera znaša 4 gold. zat 10 gold. za l. 1876 vpisali.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.